

Molt més que un aplec terminològic

GRATACÓS I MASANELLA, Joaquim,
GRATACÓS I PRAT, Joaquim, i Maria
Diccionari d'exterior del cavall.

Col·legi Oficial de Veterinaris de la Província de Girona.
Girona, 1994, 400 pàgines.

P arlar de determinades publicacions obliga, abans de res, a parlar dels autors. Els tres autors del *Diccionari d'exterior del cavall* són veterinaris Gratacós. Us fem cinc cèntims de la nissaga: Jaume Masanella fou «mestre ferrador» l'any 1825. El seu fill, Gaspar, va ser el primer veterinari de la família. Gaspar tingué al seu torn dos fills, Jaume i Joan, també veterinaris. Joaquim Gratacós i Masanella (1893-1963), fill de Jaume, tingué una clínica de rossam, a Banyoles, de gran ressò, al seu temps arreu de l'Estat. La família continua amb el fill de Jaume i amb dos néts, Joaquim i Maria, que són els autors d'aquesta obra. Precisament la dediquen a l'avi, en el centenari de la seva naixença.

Fins ara, només teníem el manual *Identificació equina per ressenya descriptiva i gràfica*, d'Isclé Selga (1991), dedicat a un vocabulari bàsic, normatiu, encarat a la ressenya (i, per tant, d'interès eminentment veterinari); i el *Diccionari d'hípica*, del TERMCAT (1991), dirigit sobretot a la pràctica eqüestre, sobretot olímpica (i per tant, d'interès eminentment esportiu). L'obra dels Gratacós és molt més exhaustiva, i d'interès per a un públic molt més ampli.

El llibre *Diccionari d'exterior del cavall* és un aplec terminològic, «que recull la terminologia essencial d'exterior del cavall en forma de diccionari» (pàg. 15). I molt més: inclou un munt de termes escrits i parlats en diversos dialectes i registres, i va més enllà de l'exterior, per agafar noms sobre arreus, ornaments, oficis, maneig... Inclou, àdhuc, termes en català antic. O sigui, que és una obra amb un doble interès: el de l'aspecte històric i el de la ciència.

Com a treball de compilació, el *Diccionari d'exterior del cavall* és molt exhaustiu. No en va, els Gratacós poden lluir d'una tradició professional familiar de cinc generacions! La seva presentació permet usar-lo com a manual de consulta. Cada entrada conté el número d'ordre, la categoria gramatical, la definició, sinònims i, en algun cas, remissions i altres notes (doble gènere, terme antic...). De vegades, hi ha una remissió d'un terme considerat secundari a un altre de preferent; l'obra té, en aquest sentit, a més, un cert valor normatiu.

El recull final d'algunes obres clàssiques catalanes relacionades amb la hipologia resulta també interessantíssim. Hi ha fragments d'obres com ara el *Llibre de l'Orde de Cavalleria*, de Llull, el *Tractat dels Cavayls*, de Dieç (ep! trobem a faltar els capítols 2n, «Qui parla dels bons senyals que mula deu auer per esser bona», o 6è, «Qui parla dels pèls», de gran interès), el *Llibre dels secrets*

d'agricultura, casa rústica i pastoril, de fra Agustí... Al final també s'hi apleguen proverbis, aforismes i refranys sobre els equins.

La presentació és acurada; el llibre fa de molt bon usar. Els dibuixos són de Dolors Pinatella, de qui recordem les encisadores il·lustracions dels ja clàssics 2 volums «Banyoles. Fauna Comarcal», que el 80 i el 83 va publicar Josep M. Massip. Dibuixos plens d'un especial encant i, encara que alguns són merament il·lustratius, no descriptius, fan la lectura molt més amena i engrescadora.

Hi ha algunes vacil·lacions en algunes definicions: entrades diferents amb definicions quasi iguals, però que els mots no es presenten com a sinònims (quan ho podrien ser: «alatjà aclarit» amb «alatjà crins blancs» i «alatjà crins lavats», p. ex.). Els termes «aca» i «poni» no sabem si deixar-los com a sinònims o no; i no s'entra el terme «pura raça» (és el cas de l'àrab). Pel que fa al «castany», potser ens podríem quedar amb l'adjectiu únic «castanya», d'acord amb Coromines. També es palesa una mica massa d'atreuiment en fer algunes interpretacions filològiques: «Peixard, del fr. i del ross. *pêchard*» (pàg. 198), o «Palomino. Antigament s'havia dit *palometa* perquè el color del seu pelatge s'assemblava al color d'un tudó salvatge, anomenat *palometa*» (pàg. 193) (nosaltres afegim: cap tudó, *Columba palumbus*, és així: el seu plomatge és d'un gris blavós, uniforme al damunt i clar al dessota). Són alguns exemples de coses que es llegeixen ja en els antics manuals d'exterior de cavalls, i que s'han convertit en tòpics que es reiteren d'una obra a una altra. Hi ha altres castellanismes evidents, com «romer» aplicat al pèls (pàg. 232). Notem a faltar el buidatge d'algunes obres catalanes

JAUME GRATACÓS I MASANELLA
MARIA GRATACÓS I PRAT
JOAQUIM GRATACÓS I PRAT
— VETERINARIS —
de l'Associació Catalana
d'Història de la Veterinària

Diccionari d'Exterior del Cavall

Col·legi Oficial de Veterinaris de Girona
Girona
1994

d'interès (com ara les *Malalties del bestiar*, de Rossell i Vilà (1911), en la qual trobem mots com «aiguerol», «alcançat», «quartos»...; o de la monografia de Luís Faraudo de Saint-Germain (1949) sobre el tractat de Manuel Dieç: «fauzella», «formiga», «porrets», «vorm»; tots ells, mots no recollits pels Gratacós). A més, el treball de camp no ha estat del tot exhaustiu. Sense anar més lluny: a Cerdanya, hi ha alguns mots que l'obra no recull, com ara «sabot» per referir-se al casc, «mitjó» pel calçat alt, «arester», «clavadura», «emplastre», «pioixa», etc. Però els autors són veterinaris, no filòlegs, i la manca d'un recull absolut no reflecteix

res més que les inevitables limitacions en la formació professional que un té. L'únic problema amb tot això és que el valor normatiu, en molts casos, es perd. Entre més d'un mot –sovint entre variants dialectals– no es fa la proposta de quin podria ésser el normatiu.

En definitiva: el llibre és fruit més de la tradició i ús en la pràctica quotidiana que de la mera erudició, però està magistralment elaborat. L'assessorament del TERMCAT n'assegura el rigor, tot i que s'hagués hagut d'evitar qualsevol interpretació etimològica d'alguns mots (ni era l'objectiu de l'obra, ni s'hi aporta ni res de nou ni res de segur). La presentació i tota la il·lustració es mereix un

gran elogi. Tenim a les mans el veritable –i tant necessari– vocabulari català sobre exterior (i una mica més) dels equins.

Felicitem els autors per la feina, feta, i el Col·legi Oficial de Veterinaris, que continua en la seva línia editorial (la seva primera publicació fou *Pinzellades de la vida d'un veterinari rural*, de Josep Turon i Puig, que ja hem comentat en aquesta Revista). En la continuïtat hi ha d'haver la millora, i ens consta que els Gratacós continuen treballant en qüestions terminològiques. Ànim, doncs!

Pere Miquel Parés i Casanova
Teresa Vilaró i Reverter

ANORO, Francesc; COSTA, Lluís; FIGUERAS, Narcís; LLINÀS, Joan: *La cuina a Sils*. Girona, Ajuntament de Sils, 1994, 58 pàgines.

ARAGÓ, Narcís-Jordi: *Teoria i pràctica de Girona*. Girona, Miquel Plana, 1994, s.p.

BOSCH, Jaume; DALMASES, Jordi; RIBÉS, Daniel; VICENS, Jordi: *A peu pel Baix Empordà*. 15 itineraris entre garbí i tramuntana. La Bisbal, Consell Comarcal del Baix Empordà, 1994, 143 pàgines.

Científics i naturalistes al Montseny. (Les generacions del s. XIX). Museu de Granollers, 1993, 46 pàgines.

COSTA, Lluís: *Arxius i recerca històrica: L'Arxiu Municipal de Begur*. Ajuntament de Begur, 1994, 208 pàgines.

El GEiEG pas a pas. Història del Grup Excursionista i Esportiu Gironí. Primera part 1919-1941. Girona, GEiEG, 1994, 199 pàgines.

Els municipis de la Cerdanya de Josep Oliveras. Textos Joan Carreras i Péra. Olot, Imp. Aubert, 1994, 58 pàgines.

FEBRÉS, Xavier: *Grans hores de la Costa Brava*. Palafrugell, Ajuntament de Palafrugell i Diputació de Girona, 1994, 124 pàgines. (Quaderns de Palafrugell, 2).

GRATACÒS, Jaume; GRATACÒS, Maria; GRATACÒS, Joaquim: *Diccionari d'exterior del cavall*. Girona, Col·legi Oficial de Veterinaris de Girona, 1994, 386 pàgines.

Guia d'arxius, biblioteques, centres de documentació i museus. Girona, Ajuntament, 1994, 94 pàgines.

JUHERA i CALS, Miquel: *Petjades franciscanes a les comarques gironines*. Figueres, Gràfiques Canigó, 1994, 206 pàgines.

MARQUÈS, Josep M.: *Sant Ferriol de Besalú*. Girona, L'Eix editorial, 1994, 69 pàgines. (Col·lecció Sant Feliu, 18).

MUJERIEGO, Rafael; SALA, Lluís (editors): *Biosòlids i aigües depurades com a recursos*. Comunicacions de les Jornades Tècniques. Sant Feliu de Guíxols, 28-30 de setembre de 1994. Girona, Universitat Politècnica de Catalunya-Consorci de la Costa Brava, 1994, 226 pàgines.

PADROSA, Inés: *La gastronomia empordanesa a Peralada*. Recull de receptes de la 1a i 2a mostra gastronòmica 1992-1993. Recopilació i notes a càrrec de... Olot, Ajuntament de Peralada, 1994, 126 pàgines.

Olot: imatges per a la memòria. Per fonts i paratges amb Maria Agustí i Reichach. Olot, Fundació Pere Simon, 1993, 157 pàgines. (Col·lecció Font Moixina, IV).

SAPENA, Carles, «L'Ateneu de la Vall de Llémna: reflexió entorn de les primeres passes d'una experiència en curs (1990-1993)», dins *4t Congrés d'Ateneus i Associacions Culturals*. Comunicacions i Conclusions. Barcelona, Federació d'Ateneus de Catalunya, 1994, pàgines 53-65.

VILA i MITJÀ, Mercè: *L'Escala 1931-1947* (República-Guerra Civil-Postguerra). Ajuntament de l'Escala, 1994, 186 pàgines.

VILÀ i GALÍ, Agustí M.: *El canonge Vilà i el seu temps*. Santa Coloma de Farners, Club Marina «Casinet» de Lloret de Mar, 1994, 276 pàgines.

XARGAY, Xavier: *25 anys de l'Institut Frederic Martí i Carreras*. Palafrugell, Institut Frederic Martí i Carreras, 1994, 147 pàgines.